

Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (трети състав)

1 август 2022 година*

„Преюдициално запитване — Съдебно сътрудничество по гражданскоправни въпроси — Компетентност, признаване и изпълнение на съдебни решения по брачни дела и дела, свързани с родителската отговорност — Регламент (ЕО) № 2201/2003 — Членове 3, 6—8 и 14 — Понятие за обичайно местопребиваване — Компетентност, признаване и изпълнение на съдебни решения и сътрудничество по въпроси, свързани със задължения за издръжка — Регламент (ЕО) № 4/2009 — Членове 3 и 7 — Граждани на две различни държави членки, пребиваващи в трета държава като договорно наети служители на Съюза, назначени в делегацията на Европейския съюз в тази трета държава — Определяне на компетентността — *Forum necessitatis*“

По дело C-501/20

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Audiencia Provincial de Barcelona (Апелативен съд на провинция Барселона, Испания) с акт от 15 септември 2020 г., постъпил в Съда на 6 октомври 2020 г., в рамките на производство по дело

МРА

срещу

LCDNMT,

СЪДЪТ (трети състав),

състоящ се от: А. Prechal, председател на втори състав, изпълняваща функцията на председател на трети състав, J. Passer, F. Biltgen, L. S. Rossi (докладчик) и N. Wahl, съдии,

генерален адвокат: M. Szpunar,

секретар: L. Carrasco Marco, администратор,

предвид изложеното в писмената фаза на производството и в съдебното заседание от 16 септември 2021 г.,

като има предвид становищата, представени:

– за МРА, от А. López Jiménez, abogada,

* Език на производството: испански.

- за LCDNMT, от С. Martínez Jorba и Р. Tamborero Font, abogadas,
- за испанското правителство, от L. Aguilera Ruiz, в качеството на представител,
- за чешкото правителство, от I. Gavrilova, М. Smolek и J. Vlácil, в качеството на представители,
- за Съвета на Европейския съюз, от М. Balta, Н. Marcos Fraile и С. Zadra, в качеството на представители,
- за Европейската комисия, от I. Galindo Martín, М. Kellerbauer, N. Ruiz García, М. Wilderspin и W. Wils, в качеството на представители,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 24 февруари 2022 г.,

постанови настоящото

Решение

- 1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на членове 3, 7, 8 и 14 от Регламент (ЕО) № 2201/2003 на Съвета от 27 ноември 2003 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по брачни дела и делата, свързани с родителската отговорност, с който се отменя Регламент (ЕО) № 1347/2000 (ОВ L 338, 2003 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 6, стр. 183), на членове 3 и 7 от Регламент (ЕО) № 4/2009 на Съвета от 18 декември 2008 година относно компетентността, приложимото право, признаването и изпълнението на съдебни решения и сътрудничеството по въпроси, свързани със задължения за издръжка (ОВ L 7, 2009 г., стр. 1) и на член 47 от Хартата на основните права на Европейския съюз (наричана по-нататък „Хартата“).
- 2 Преюдициалното запитване е отправено в рамките на спор между МРА и LCDNMT, двама договорно наети служители на Европейския съюз, назначени в неговата делегация в Того, във връзка с искова молба за развод, с която се претендира и определяне на режим и начин на упражняване на родителските права и родителската отговорност по отношение на ненавършилите пълнолетие деца, издръжка за тези деца, както и ползването на семейното жилище в Ломе (Того).

Правна уредба

Международното право

- 3 Съгласно член 31, параграф 1 от Виенската конвенция за дипломатическите отношения, сключена във Виена на 18 април 1961 г. и влязла в сила на 24 април 1964 г. (*Сборник договори на Организацията на обединените нации*, том 500, стр. 95, обн. ДВ. бр. 28 от 9 април 1968г., наричана по-нататък „Виенската конвенция“):

„Дипломатическият агент се ползува с имунитет по отношение на наказателната юрисдикция на приемащата държава. Той се ползува и с имунитет по отношение на гражданската и административната юрисдикция, освен в случаите на:

- а) вещни искиове, отнасящи се до частно недвижимо имущество, намиращо се на територията на приемащата държава, освен ако той го притежава от името на изпращащата държава за целите на представителството;
- б) искиове, отнасящи се до наследяване, при които дипломатическият агент действа като изпълнител на завещание или управител на наследствено имущество, като наследник или заветник, в качеството си на частно лице, а не от името на изпращащата държава;
- в) искиове, отнасящи се до всякаква професионална или търговска дейност, извършвана от дипломатическия агент в приемащата държава вън от рамките на неговите официални функции.“

Правото на Съюза

Протоколът за привилегиите и имунитетите

- 4 Член 11 от Протокол (№ 7) за привилегиите и имунитетите на Европейския съюз (наричан по-нататък „Протоколът за привилегиите и имунитетите“), който се съдържа в глава V от този протокол, наименувана „Длъжностни лица и други служители на Европейския съюз“, предвижда:

„На територията на всяка държава членка, независимо от тяхното гражданство, длъжностните лица и другите служители на Съюза:

- а) се ползват с имунитет по отношение на съдебни производства във връзка с осъществяването от тях действия при изпълнението на служебните им задължения, включително за казаното или написаното от тях, при спазване на разпоредбите на съответните договори, от една страна, на разпоредбите за отговорността на длъжностните лица и другите служители по отношение на Съюза, и от друга страна, на компетентността на Съда на Европейския съюз да се произнася по спорове между Съюза и неговите длъжностни лица и другите служители. [...]

[...]“.

- 5 Съгласно член 17, първа алинея от посочения протокол, който се съдържа в глава VII от него, наименувана „Общи разпоредби“:

„Привилегиите, имунитетите и улесненията се предоставят на длъжностните лица и на другите служители на Съюза единствено в интерес на Съюза“.

Правилникът и Условията за работа на другите служители на Европейския съюз

- 6 Съгласно член 16 от Правилника на длъжностните лица на Европейския съюз (наричан по-нататък „Правилникът“), освен ако в Правилника не е предвидено друго, Европейската служба за външна дейност (ЕСВД) по смисъла на този правилник се счита за институция на Съюза.

- 7 В член 23 от Правилника се уточнява:

„Привилегиите и имунитетите, с които се ползват длъжностните лица, им се предоставят единствено в интерес на Съюза. При условията на Протокола за привилегиите и имунитетите длъжностните лица не се освобождават от изпълнението на техните частноправни задължения или от спазването на действащите закони и полицейски разпоредби.

[...]“.

- 8 Член 3а, параграф 1 от Условията за работа на другите служители на Европейския съюз (наричани по-нататък „УРДС“) предвижда:

„По смисъла на настоящите Условия за работа „договорно нает служител“ означава служител, който не е назначен на длъжност, включена в щатното разписание, прикрепено към частта от бюджета за съответната институция, а е нает за изпълнението на пълно или непълно работно време на функции:

[...]

г) в представителствата и делегациите на институциите на Съюза;

[...]“.

- 9 Член 85, параграф 1, първа алинея от УРДС гласи следното:

„Договорите с договорно наетия персонал по член 3а могат да бъдат сключени за определен срок от не по-малко от три месеца и не повече от пет години. Те могат да бъдат подновявани, но не повече от веднъж, с определен срок от не повече от пет години. Първоначалният договор и първото подновяване трябва да имат обща продължителност, не по-малко от шест месеца за функционална група I и не по-малко от девет месеца за останалите функционални групи. Всяко следващо подновяване е за неопределено време“.

Регламент № 2201/2003

10 Съображения 5, 11, 12, 14 и 33 от Регламент № 2201/2003 гласят:

„(5) За да се гарантира равенството на всички деца, настоящият регламент обхваща всички решения относно родителската отговорност, включително мерките за защита на детето, независимо от каквато и да е връзка с брачното производство.

[...]

(11) Задълженията за издръжка са изключени от обхвата на настоящия регламент, тъй като те се уреждат от Регламент (ЕО) № 44/2001 [на Съвета от 22 декември 2000 година относно компетентността, признаването и изпълнението на решения по граждански и търговски дела (ОВ L 12, 2001 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 3, стр. 74)]. Компетентните по смисъла на настоящия регламент съдилища най-общо имат компетентност да се произнасят относно задълженията за издръжка посредством прилагането на член 5, [точка] 2 от Регламент [№ 44/2001].

(12) Основанията за определяне на компетентността по делата за родителската отговорност, създадени с настоящ[ия регламент], са оформени в светлината на най-добрия интерес на детето и особено на критерия на близостта. Това означава, че компетентността на първо място трябва да се отнася към държавата членка на обичайното пребиваване на детето, освен в някои случаи на промяна на пребиваването на детето по силата на споразумения между носителите на родителската отговорност.

[...]

(14) Настоящият регламент следва да действа, без да се засяга прилагането на международното публично право, засягащо дипломатическия имунитет. Когато компетентността по силата на настоящия регламент не може да се упражни поради позоваването на дипломатически имунитет в съответствие с международното право, компетентността трябва да се упражни в съответствие с националното законодателство на държавата членка, в която засегнатото лице не ползва такъв имунитет.

[...]

(33) Настоящият регламент зачита основните права и спазва принципите на [Хартата]. В частност, той [цели] да гарантира зачитането на основните права на детето, както са предвидени в член 24 на [Хартата]“.

11 Член 1 от Регламент № 2201/2003, озаглавен „Обхват“, гласи:

„1. Настоящият регламент се прилага, независимо от характера на съда или правораздавателния орган, по граждански дела, отнасящи се до:

а) развод, законна раздяла или обявяването на нищожността на брака;

б) определяне, упражняване, делегиране, ограничаване или лишаване от родителската отговорност.

[...].

3. Настоящият регламент не се прилага за:

[...]

д) задълженията за издръжка;

[...]“.

12 Глава II от Регламент № 2201/2003, наименувана „Компетентност“, се състои от три раздела. Раздел 1 от тази глава, озаглавен „Развод, законна раздяла на съпрузите и унищожаване на брака“, обединява членове 3—7 от този регламент.

13 Член 3 от посочения регламент, озаглавен „Обща компетентност“, предвижда в параграф 1:

„Компетентни да разглеждат дела, свързани с развод, законна раздяла на съпрузите и унищожаване на брака, са съдилищата на държавата членка,

а) на чиято територия:

- съпрузите имат обичайно местопребиваване, или
- съпрузите са имали последното обичайно местопребиваване, ако един от тях все още живее там, или
- ответникът има обичайно местопребиваване, или
- в случай на обща искова молба и единият от съпрузите има обичайно местопребиваване, или
- ищецът има обичайно местопребиваване, ако той е живял там поне една година непосредствено преди предявяването на иска, или
- ищецът има обичайно местопребиваване, ако е живял там поне шест месеца непосредствено преди предявяването на иска и е гражданин на въпросната държава членка или, ако се отнася до Обединеното кралство или Ирландия, има „domicile“ там;

б) чиито граждани са двамата съпрузи, или ако се отнася до Обединеното кралство или Ирландия, където те имат „domicile“.

14 Съгласно член 6 от същия регламент, озаглавен „Исключителна компетентност по членове 3, 4 и 5“:

„Срещу съпруг, който:

а) има обичайно местопребиваване на територията на държава членка; или

б) е гражданин на държава членка или, ако се отнася до Обединеното кралство или Ирландия, има „domicile“ на територията на една от тези две държави,

може да се предявява иск в друга държава членка само в съответствие с членове 3, 4 и 5“.

15 Член 7 от Регламент № 2201/2003, озаглавен „Субсидиарна компетентност“, уточнява в параграф 1:

„Когато никой съд на държава членка не е компетентен съгласно членове 3, 4 и 5, компетентността се определя във всяка държава членка, съобразно нейното законодателство“.

16 Раздел 2 от глава II от този регламент, който се отнася за компетентността в областта на родителската отговорност, включва членове 8—15 от посочения регламент.

17 Член 8 от същия регламент, озаглавен „Обща компетентност“, гласи в параграф 1:

„Съдилищата на държава членка са компетентни по делата, свързани с родителската отговорност за детето, ако детето има обичайно местопребиваване в тази държава членка по времето, когато съдът е сезиран“.

18 Член 12 от Регламент № 2201/2003, озаглавен „Пророгация на компетентност“, предвижда в параграфи 1, 3 и 4:

„1. Съдилищата на държавите членки, които са компетентни по силата на член 3 по молбите за развод, законна раздяла и унищожаване на брака, са компетентни по всички въпроси, които се отнасят до родителската отговорност, свързани с тази молба, когато:

а) поне единият от съпрузите притежава родителска отговорност за детето;

и

б) компетентността на съдилищата е била изрично или по друг недвусмислен начин приета от съпрузите или от носителите на родителска отговорност, към момента на сезирането на съд, и е във висш интерес на детето.

[...]

3. Съдилищата на държавите членки също са компетентни по отношение на родителската отговорност в производството, което е различно от това по смисъла на параграф 1, когато:

а) детето има основна връзка с тази държава членка и особено по силата на факта, че единият от носителите на родителската отговорност има обичайното си местопребиваване в тази държава членка, или че детето е гражданин на тази държава членка;

и

б) компетентността на съдилищата е била изрично или по друг недвусмислен начин приета от [всички страни в производството], към момента на сезирането на съда и е във висш интерес на детето.

4. Когато детето има обичайното си местопребиваване на територията на трета държава, която не е договаряща страна по Хагската конвенция от 19 октомври 1996 г. относно компетентността, приложимия закон, признаването, изпълнението и сътрудничеството по отношение на родителската отговорност и мерките за закрила на децата, компетентността по силата на настоящия член се счита, че е в най-добър интерес за детето, особено ако се установи, че е невъзможно да се проведе производството в тази трета страна“.

19 Член 14 от този регламент, озаглавен „Субсидиарна компетентност“, предвижда:

„Когато никой съд на държава членка не е компетентен, съгласно членове 8 — 13, компетентността се определя във всяка държава членка, съобразно нейното законодателство“.

Регламент № 4/2009

20 Съображения 8, 15 и 16 от Регламент № 4/2009 гласят следното:

„(8) В рамките на Хагската конференция по международно частно право Общността и нейните държави членки участваха в преговори, които завършиха на 23 ноември 2007 г. с приемането на [Хагската] Конвенция[...] за международно събиране на издръжка за деца и за други членове на семейството [...] и на [Хагския] Протокол[...] за приложимото право към задълженията за издръжка[, одобрен от името на Европейската общност с Решение 2009/941/ЕО (ОВ, L 331, 2009 г., стр. 17)]. Ето защо тези два инструмента следва да се вземат предвид в рамките на настоящия регламент.

[...]

(15) За да се защитят интересите на възискателите по вземания за издръжка и да се улесни доброто упражняване на правосъдие в Европейския съюз, следва да бъдат адаптирани правилата относно компетентността, произтичащи от Регламент [№ 44/2001]. Обстоятелството, при което ответник има обичайно местопребиваване в трета държава, не следва повече да изключва прилагането на правилата на [Съюза] относно компетентността и повече не следва да се предвижда позоваване на националните норми относно компетентността. Следователно в настоящия регламент следва да се определи в какви случаи съд в държава членка може да упражнява субсидиарна компетентност.

(16) За да се компенсират по-специално последиците в случаи на отказ от правосъдие, в настоящия регламент следва също да се предвиди *forum necessitatis*, който да позволява на съд в държава членка, в изключителни случаи, да се произнесе по спор, който има тясна връзка с трета държава. Такъв изключителен случай може да възникне, когато е невъзможно дадено производство да се проведе в съответната трета държава, например поради гражданска война, или когато разумно не би могло да се очаква от ищеца да започне или проведе производство в тази държава. Компетентност, основана на *forum necessitatis*, би могла обаче да се упражнява само ако спорът има достатъчна връзка с държавата членка на сезирания съд, като например гражданство на една от страните“.

21 Член 3 от Регламент № 4/2009, озаглавен „Общи разпоредби“, предвижда:

„Компетентни по искове за задължения за издръжка в държавите членки са:

- а) съдът по обичайно местопребиваване на ответника, или
- б) съдът по обичайно местопребиваване на вискателя, или
- в) съдът, който по силата на закона на съда е компетентен да разглежда иск за гражданското състояние на лицата, когато искът за издръжка допълва този иск, освен ако компетентността не се основава единствено на гражданството на едната от страните, или
- г) съдът, който по силата на закона на съда е компетентен да разглежда иск за родителска отговорност, когато искането за издръжка допълва този иск, освен ако тази компетентност не се основава единствено на гражданството на едната от страните“.

22 Член 6 от този регламент, озаглавен „Субсидиарна компетентност“, предвижда:

„Когато нито един съд на държава членка не е компетентен по смисъла на членове 3, 4 и 5, и нито един съд на държава, страна по Конвенцията от Лугано, която не е държава членка, не е компетентен по силата на разпоредбите на посочената конвенция, компетентни са съдилищата на държавата членка на общото гражданство на страните“.

23 Член 7 от посочения регламент, озаглавен „Forum necessitatis“, гласи:

„Когато нито един съд на държава членка не е компетентен по смисъла на членове 3, 4, 5 и 6, съдилищата на държава членка могат в изключителни случаи да се произнесат по спора, ако не може в рамките на разумното да се образува или води производство или е невъзможно да се проведе такава в трета държава, с която спорът има тясна връзка.

Спорът трябва да има достатъчна връзка с държавата членка на сезирания съд“.

Испанското право

24 Ley Orgánica 6/1985 del Poder Judicial (Устройствен закон 6/1985 относно съдебната власт) от 1 юли 1985 г. (BOE, бр. 157 от 2 юли 1985 г., стр. 20632), изменен с Ley Orgánica 7/2015 (Устройствен закон 7/2015) от 21 юли 2015 г. (BOE, бр. 174 от 22 юли 2015 г., стр. 61593), предвижда в член 22 quater, букви с) и d):

„При липсата на посочените по-горе критерии испанските юрисдикции са компетентни:

[...]

- с) по дела, свързани с лични и имуществени отношения между съпрузи, обявяване на недействителност на брака, законна раздяла и развод и техните разновидности, при условие че никой чуждестранен съд не е компетентен, когато двамата съпрузи имат обичайно местопребиваване в Испания към момента на предявяване на иска или когато са имали в Испания последното си обичайно местопребиваване и един от тях [все още] пребивава там, или когато Испания е обичайното местопребиваване на ответника, или,

в случай на искане на развод по взаимно съгласие, когато в Испания пребивава единият от съпрузите, [...] или когато ищецът е испанец и има обичайно местопребиваване в Испания най-малко шест месеца преди предявяването на иска, както и когато двамата съпрузи имат испанско гражданство,

d) по дела, свързани с произход и отношенията родител—дете, закрила на ненавършили пълнолетие деца и родителска отговорност, когато детето или ненавършилото пълнолетие дете има обичайно местопребиваване в Испания към момента на предявяване на иска или ищецът е испанец или обичайно пребивава в Испания или във всички случаи пребивава най-малко шест месеца преди подаването на исковата молба“.

25 Член 22 octies от същия изменен закон предвижда:

„1. Испанските съдилища не са компетентни в случаите, в които предвидените в испанското право правила относно компетентността не включват такава компетентност.

[...]

3. [...] Испанските съдилища не могат да си правят отвод или да се десезират, когато спорът има връзка с Испания и съдилищата на отделните свързани със спора държави са се десезирали [...]“.

26 В член 40 от Código Civil (Граждански кодекс) се уточнява, че местоживеенето на дипломатите, пребиваващи в държава, различна от Испания поради изпълняваната от тях длъжност, които се ползват с право на екстериториалност, е последното местоживеене, което са имали на испанска територия.

Спорът в главното производство и преюдициалните въпроси

27 МРА, майка на децата в главното производство, и LCDNMT, техният баща, сключват брак на 25 август 2010 г. в посолството на Испания в Гвинея Бисау. Те имат две деца, родени на 10 октомври 2007 г. и на 30 юли 2012 г. в Испания. Майката е испанска гражданка, а бащата — португалски гражданин. Що се отнася до техните деца, те имат двойно гражданство — испанско и португалско.

28 В периода между август 2010 г. и февруари 2015 г. съпрузите пребивават в Гвинея Бисау и след това се преместват в Того. Фактическата им раздяла настъпва през юли 2018 г. От този момент нататък майката и децата продължават да живеят в семейното жилище в Того, а бащата живее на хотел в тази държава.

29 И двамата съпрузи работят за Европейската комисия и са назначени в делегацията на Съюза в Того. Те са от професионалната категория на договорно наетите служители.

30 На 6 март 2019 г. майката подава до Juzgado de Primera Instancia e Instrucción nº 2 de Manresa (Първоинстанционен съд № 2 Манреса, Испания) искова молба за развод, с която иска и определяне на режим и начин на упражняване на родителските права и родителската отговорност по отношение на ненавършилите пълнолетие деца, издръжка за тези деца, както и ползването на семейното жилище в Того.

- 31 Бащата твърди, че Juzgado de Primera Instancia e Instrucción nº 2 de Manresa (Първоинстанционен съд № 2 Манреса, Испания) няма международна компетентност.
- 32 С определение от 9 септември 2019 г. тази юрисдикция приема, че няма международна компетентност, тъй като според нея обичайното местопребиваване на страните не е в Испания.
- 33 Майката подава въззивна жалба пред запитващата юрисдикция. Тя посочва, че двамата съпрузи се ползват с дипломатически статут като служители на Съюза, акредитирани в държавата по назначаване, и че този статут е предоставен от приемащата държава и се разпростира по отношение на ненавършилите пълнолетие деца. Във връзка с това тя изтъква, че се ползва с имунитет по силата на член 31 от Виенската конвенция и че исковете ѝ не спадат към посочените в тази разпоредба изключения. Майката твърди, че съгласно регламенти № 2201/2003 и № 4/2009 компетентността по въпросите на развода, родителската отговорност и издръжката се определя в зависимост от обичайното местопребиваване. Съгласно член 40 от Гражданския кодекс обичайното ѝ местопребиваване не било мястото, където работи като договорно нает служител на Съюза, а мястото на пребиваването ѝ преди да придобие този статут, тоест Испания.
- 34 Майката се позовава също и на *forum necessitatis*, признат от Регламент № 4/2009, и обяснява положението, в което се намират съдилищата в Того. За целта тя представя доклади на Съвета на Организацията на обединените нации по правата на човека. В един от тези доклади се установява липсата на подходящо и непрекъснато образование на магистратите и наличието на продължаваща атмосфера на безнаказаност относно нарушенията на човешките права. В друг от тези доклади се изразява загрижеността на Организацията на обединените нации относно независимостта на съдебната власт, достъпа до правосъдие и безнаказаността на нарушенията на човешките права.
- 35 Бащата от своя страна заявява, че нито един от съпрузите не изпълнява дипломатически функции за съответната си държава членка, а именно Кралство Испания и Португалската република, но че те работят в делегацията на Съюза в Того като договорно наети служители. Във връзка с това той посочва, че пасаванът, с който разполагат, не е дипломатически паспорт, а разрешение за безопасно преминаване или документ за сигурно преминаване, валиден единствено на територията на трети държави. Освен това приложима била не Виенската конвенция, а Протоколът относно привилегиите и имунитетите. Той обаче бил приложим единствено относно действията, извършени от длъжностните лица и служителите на институциите на Съюза в официалното им качество на такива длъжностни лица и служители, така че в случая не бил пречка за компетентността на съдилищата в Того и не налагал прилагането на *forum necessitatis*.
- 36 Според запитващата юрисдикция не съществува съдебна практика относно понятието за обичайно местопребиваване на съпрузите за целите на определянето на компетентността в областта на развода, нито за обичайно местопребиваване на ненавършилите пълнолетие деца в разглежданата в главното производство хипотеза, така че тя трябва да определи значението на дипломатическия статут или на аналогичен статут като този на лицата, на които са възложени функции като служители или длъжностни лица, работещи за Съюза и които са командирани в трети държави за упражняването на тези функции. При преценката за обичайното местопребиваване на искащите развод съпрузи запитващата юрисдикция отбелязва, че в страната по назначаване договорно наетите служители имат статут на дипломатически служители на Съюза, но в държавите членки те се считат

единствено за служители на Съюза. Освен това тя посочва, че е необходимо да се определят продължителността, обичайният характер и трайността на пребиваването на съпрузите в Того и че не може да се пренебрегне фактът, че причината и основанието за физическото им присъствие в тази трета държава е упражняването на функции за сметка на Съюза.

37 При тези условия Audiencia Provincial de Barcelona (Апелативен съд на провинция Барселона, Испания) решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

- „1) Как трябва да се тълкува понятието „обичайно местопребиваване“ по член 3 от Регламент [№ 2201/2003] и член 3 от Регламент [№ 4/2009] на гражданите на държава членка, които пребивават в трета държава поради възложените им функции като договорно наети служители на Съюза и на които в третата държава е признат статут на дипломатически агенти на Съюза, когато престоят им в тази държава е свързан с упражняването на изпълняваните от тях функции за Съюза?
- 2) В случай че за целите на член 3 от Регламент № 2201/2003 и на член 3 от Регламент № 4/2009 се установи, че обичайното местопребиваване на съпрузите зависи от техния статут като договорно наети служители на Съюза в трета държава, как би повлияло това на установяването на обичайното местопребиваване на ненавършилите пълнолетие деца съгласно член 8 от Регламент № 2201/2003?
- 3) В случай че се приеме, че ненавършилите пълнолетие деца нямат обичайно местопребиваване в третата държава, може ли да се вземе предвид връзката с гражданството на майката, нейното местопребиваване в Испания преди сключването на брака, испанското гражданство на ненавършилите пълнолетие деца и раждането им в Испания с оглед на установяването на обичайното местопребиваване съгласно член 8 от Регламент № 2201/2003?
- 4) В случай че се установи, че обичайното местопребиваване на родителите и на ненавършилите пълнолетие деца не се намира в държава членка, като се има предвид, че съгласно Регламент № 2201/2003 никоя друга държава членка не е компетентна да се произнесе по исканията, възпрепятства ли се прилагането на субсидиарната клауза по членове 7 и 14 от Регламент № 2201/2003 от обстоятелството, че ответникът е гражданин на държава членка?
- 5) В случай че се установи, че обичайното местопребиваване на родителите и на ненавършилите пълнолетие деца не се намира в държава членка, с оглед на определянето на издръжката за децата, как трябва да се тълкува *forum necessitatis* по член 7 от Регламент № 4/2009, и по-специално какви предпоставки са необходими, за да се приеме, че не може в рамките на разумното да се образува или води производство или е невъзможно да се проведе такова в трета държава, с която спорът има тясна връзка (в случая Того)? Необходимо ли е страната да докаже, че безрезултатно е инициирала или се е опитала да инициира производството в тази държава? И достатъчно ли е гражданството на една от страните, за да е налице достатъчна връзка с държавата членка [на сезирания съд]?

- б) Противоречи ли на член 47 от [Хартата] положение като в случая, при което съпрузите са силно свързани с държави членки (гражданство, предишно местопребиваване), ако в резултат на прилагането на разпоредбите на регламентите никоя държава членка не е компетентна?“.

Производството пред Съда

- 38 Запитващата юрисдикция иска настоящото дело да бъде разгледано по реда на спешното преюдициално производство, предвидено в член 107 от Процедурния правилник на Съда.
- 39 На 19 октомври 2020 г. по предложение на съдията докладчик, след изслушване на генералния адвокат, Съдът решава, че това искане не следва да се уважава, тъй като условията по член 107, параграф 2 от Процедурния правилник не са изпълнени.

По преюдициалните въпроси

По първия въпрос

- 40 С първия си въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да установи дали член 3, параграф 1, буква а) от Регламент № 2201/2003 и член 3, букви а) и б) от Регламент № 4/2009 трябва да се тълкуват в смисъл, че за целите на определянето на обичайното местопребиваване по смисъла на тези разпоредби от решаващо значение може да бъде качеството договорно наети служители на Съюза на съпрузите, назначени в негова делегация в трета държава, и за които се твърди, че имат дипломатически статут в тази трета държава.
- 41 Що се отнася на първо място до тълкуването на член 3 от Регламент № 2201/2003, важно е да се припомни, че тази разпоредба установява общите критерии за компетентност по дела, свързани с развод, законна раздяла и унищожаване на брака. Тези обективни, алтернативни и изключителни критерии отговарят на необходимостта от правна уредба, адаптирана към специфичните нужди при стълкновенията в областта на разтрогването на брачните връзки (вж. в този смисъл решение от 25 ноември 2021 г., IV (Обичайно местопребиваване на съпруг — Развод), C-289/20, EU:C:2021:955, т. 32 и цитираната съдебна практика).
- 42 Понятието за обичайно местопребиваване се съдържа в шестте основания за компетентност, предвидени в член 3, параграф 1, буква а) от Регламент № 2201/2003. Без да установява правила относно йерархията, тази разпоредба предоставя на съдилищата на държавата членка, на чиято територия според случая е актуалното или по-ранното пребиваване на съпрузите или на един от тях, компетентността да се произнасят по въпроси, свързани с разтрогване на брака.
- 43 В това отношение Регламент № 2201/2003 не съдържа определение на понятието „обичайно местопребиваване“, по-специално на понятието за обичайно местопребиваване на съпруг по смисъла на член 3, параграф 1, буква а) от този регламент. Тъй като липсва определение или изрично препращане към правото на държавите членки, за да се определят смисълът и обхватът на това понятие, от значение е то да получи самостоятелно и еднакво тълкуване с

оглед на контекста на разпоредбите, в които това понятие е посочено, и на целите на посочения регламент (вж. в този смисъл решение от 25 ноември 2021 г., ІВ (Обичайно местопребиваване на съпруг — Развод), С-289/20, ЕU:С:2021:955, т. 38 и 39).

- 44 Съдът вече е постановил, че за целите на тълкуването на член 3, параграф 1, буква а) от Регламент № 2201/2003 следва да се приеме, че понятието „обичайно местопребиваване“ по принцип се характеризира с два елемента, а именно, от една страна, волята на заинтересованото лице да установи обичайния център на своите интереси на определено място и от друга страна, достатъчно трайно присъствие на територията на съответната държава членка (решение от 25 ноември 2021 г., ІВ (Обичайно местопребиваване на съпруг — Развод), С-289/20, ЕU:С:2021:955, т. 57), като съпруг може в определен момент да има само едно обичайно местопребиваване по смисъла на посочената разпоредба (вж. в този смисъл решение от 25 ноември 2021 г., ІВ (Обичайно местопребиваване на съпруг — Развод), С-289/20, ЕU:С:2021:955, т. 51).
- 45 Що се отнася на второ място до тълкуването на член 3 от Регламент № 4/2009, от текста на този член, озаглавен „Общи разпоредби“, се установява, че той въвежда общи критерии за определяне на компетентните юрисдикции на държавите членки, които се произнасят по задълженията за издръжка. Тези критерии са посочени алтернативно, за което свидетелства съюзът „или“, използван след описанието на всеки от тях (решение от 5 септември 2019 г., R (Компетентност по отношение на родителска отговорност и задължение за издръжка), С-468/18, ЕU:С:2019:666, т. 29 и цитираната съдебна практика).
- 46 В този смисъл член 3 от Регламент № 4/2009 дава възможност да се предяви иск във връзка със задължение за издръжка, като се изтъкват различни основания за компетентност, в частност или пред съда по обичайното местопребиваване на ответника, в съответствие с буква а) от този член 3, или пред съда по обичайното местопребиваване на възискателя, в съответствие с буква б) от посочения член (вж. в този смисъл решение от 17 септември 2020 г., Landkreis Harburg (Встъпване на публична институция в правата на възискателя по вземане за издръжка), С-540/19, ЕU:С:2020:732, т. 30 и цитираната съдебна практика).
- 47 Тъй като Регламент № 4/2009 не дава определение на понятието „обичайно местопребиваване“ по смисъла на член 3, букви а) и б) от него, важно е да му бъде намерено самостоятелно и еднакво тълкуване в съответствие с принципите, припомнени в точка 43 от настоящото решение.
- 48 В това отношение е важно да се припомни, от една страна, че правилата за компетентността, предвидени в Регламент № 4/2009, имат за цел не само да гарантират близост между възискателя по вземането за издръжка, обикновено считан за по-слабата страна, и компетентната юрисдикция, но и да осигурят добро правораздаване, както от гледна точка на възможно най-добра организация на правораздаването, така и на интереса на страните, независимо дали става въпрос за ищеца или за ответника, на които следва да се осигури по-специално по-лесен достъп до правосъдие и предвидимост на правилата за компетентността (вж. в този смисъл решение от 4 юни 2020 г., FX (Оспорване на изпълнението на вземане за издръжка), С-41/19, ЕU:С:2020:425, т. 40 и цитираната съдебна практика).
- 49 От друга страна, както следва по-специално от съображение 8 от Регламент № 4/2009 и както Съдът вече е посочил, този регламент е в близки отношения с разпоредбите на Хагския протокол за приложимото право към задължения за издръжка (решение от

5 септември 2019 г., R (Компетентност по дела за родителска отговорност и задължения за издръжка), C-468/18, EU:C:2019:666, т. 46 и цитираната съдебна практика). По силата на член 3 от същия протокол по принцип приложимото право към задълженията за издръжка е правото по обичайното място на пребиваване на взыскателя, тъй като това местопребиваване предполага достатъчна стабилност, която изключва временното или случайното присъствие (вж. в този смисъл решение от 12 май 2022 г., W. J. (Промяна на обичайното място на пребиваване на кредитора по вземане за издръжка), C-644/20, EU:C:2022:371, т. 63).

- 50 Тази разпоредба отразява системата от норми за привързване, на която се основава този протокол, която цели да осигури предвидимостта на приложимото право, като се гарантира, че определеното право не е лишено от достатъчна връзка със съответното семейно положение, предвид това, че по принцип правото на обичайното място на пребиваване на кредитора по вземане за издръжка е най-тясно свързано с неговото положение и е най-подходящо за уреждане на конкретните проблеми, с които този кредитор може да се сблъска (решение от 12 май 2022 г., W. J. (Промяна на обичайното място на пребиваване на кредитора по вземане за издръжка), C-644/20, EU:C:2022:371, т. 64 и цитираната съдебна практика).
- 51 Основното предимство на тази привръзка е, че тя позволява да се установи наличието и да се определи размерът на задължението за издръжка, като се вземат предвид правните и фактическите условия на социалната среда в държавата, в която кредиторът живее и упражнява основната част от дейността си. Всъщност, тъй като кредиторът ще използва издръжката си именно за да живее, следва да се разгледа конкретният проблем, който възниква във връзка с дадено общество — това, в което живее и ще живее кредиторът (вж. в този смисъл решение от 12 май 2022 г., W. J. (Промяна на обичайното място на пребиваване на кредитора по вземане за издръжка), C-644/20, EU:C:2022:371, т. 65).
- 52 Ето защо е обосновано да се приеме, че с оглед на тази цел обичайното място на пребиваване на кредитора по вземане за издръжка е мястото, което на практика е обичайния център на живота му, като се имат предвид неговата семейна и социална среда, особено когато става въпрос за ненавършило пълнолетие дете (вж. в този смисъл решение от 12 май 2022 г., W. J. (Промяна на обичайното място на пребиваване на кредитора по вземане за издръжка), C-644/20, EU:C:2022:371, т. 66).
- 53 Като се имат предвид тези съображения и с оглед на факта, че член 3, букви а) и б) от Регламент № 4/2009 и член 3 от Хагския протокол почиват на общ фактор на привръзка, а именно обичайното местопребиваване на заинтересованото лице, и между тях има близки отношения, има основание определението на този фактор да се ръководи от същите принципи и да се характеризира с едни и същи елементи в двата акта. Поради това, макар конкретната преценка на обичайното местопребиваване на търсещото издръжка лице, на кредитора или евентуално на длъжника, да зависи от обстоятелства, характерни за всеки конкретен случай, които могат да се различават по-специално в зависимост от възрастта и средата на заинтересованото лице, логично е понятието „обичайно местопребиваване“ по смисъла на член 3, букви а) и б) от Регламент № 4/2009 да се характеризира, от една страна, с желанието на съответното лице да установи обичайния център на живота си на определено място и от друга страна, с достатъчно трайно присъствие на територията на съответната държава членка.

- 54 В случая от преюдициалното запитване се установява, че съпрузите в главното производство са сключили брак в посолството на Испания в Гвинея Бисау през август 2010 г. и че са пребивавали в тази държава в периода от август 2010 г. до февруари 2015 г., след което са се преместили в Того, държавата, в която въпреки фактическата си раздяла от юли 2018 г. те и двете им деца пребивават и в момента.
- 55 От предоставената от запитващата юрисдикция информация обаче изобщо не се установява, че бащата на децата в главното производство, който е португалски гражданин, обичайно е пребивавал сам или заедно с майката на общите им деца в държавата членка, където е тази юрисдикция, а именно Кралство Испания. Майката, която е испанска гражданка, и е подала исковата молба за разтрогване на брака пред съдилищата на тази държава членка, от своя страна твърди, че е запазила собственото си обичайно място на пребиваване на територията на посочената държава членка, независимо от обстоятелството, че работи като договорно нает служител на Съюза на територията на трета държава поне от август 2010 г., и по-точно в Того от февруари 2015 г., и че оттогава живее заедно с децата си в тази трета държава.
- 56 Като се имат предвид тези обстоятелства и припомнените в точка 44 от настоящото решение два елемента, характеризиращи понятието „обичайно местопребиваване“ по смисъла на член 3, параграф 1, буква а) от Регламент № 2201/2003, обаче се оказва, че съпрузите, които са страни в главното производство, освен ако след по-подробна проверка от страна на запитващата юрисдикция въз основа на всички фактически обстоятелства в конкретния случай не се установи друго (вж. в този смисъл решение от 25 ноември 2021 г., *IB (Обичайно местопребиваване на съпруг — Развод)*, C-289/20, EU:C:2021:955, т. 52), не пребивават обичайно на територията на държавата членка, където се намира съдът, сезиран с исковата молба за разтрогване на брака.
- 57 Всъщност, първо, като се изключат евентуално периодите на отпуски или при раждането на децата, които обикновено съответстват на случайни и временни прекъсвания на нормалния начин на живот на съпрузите в главното производство (вж. по аналогия решение от 28 юни 2018 г., *HR, C-512/17*, EU:C:2018:513, т. 51), поне от август 2010 г. съпрузите постоянно отсъстват физически от територията Кралство Испания. Безспорно е, че след раздялата на тези съпрузи съпругата в главното производство не се е преместила на територията на държавата членка на съда, който е бил сезиран с исковата молба за разтрогване на брака. По-специално нищо в преписката не позволява да се приеме, че през шестте месеца непосредствено преди подаването на нейната искова молба за разтрогване на брака съпругата е пребивавала на територията на посочената държава членка, чиято гражданка е, както се предвижда в член 3, параграф 1, буква а), шесто тире от Регламент № 2201/2003.
- 58 При тези условия изглежда, че в настоящия случай не е възможно да бъде изпълнено припомненото в точка 44 от настоящото решение изискване за достатъчно трайно присъствие на територията на държавата членка, където се намира запитващата юрисдикция. Що се отнася до обстоятелството, че пребиваването на съответните съпрузи в главното производство в Того, в качеството им на договорно наети служители на Съюза, назначени за неопределено време в неговата делегация в тази трета държава в съответствие с разпоредбите на член 85, параграф 1 от УРДС, приложими за договорно наети служители по член 3а от УРДС, които не подлежат на ротация в седалището в Брюксел, има пряка връзка с упражняването на техните функции, следва да се уточни, че само по себе си това обстоятелство не може нито да попречи на трайността на разглежданото пребиваване (вж. по аналогия решение от 28 юни 2018 г., *HR, C-512/17*,

EU:C:2018:513, т. 12 и 47), нито да позволи да се приеме, че физическото отсъствие на заинтересованите лица от територията на държавата членка на съда, сезиран с исковата молба за разтрогване на брака, в настоящия случай е изцяло временно или случайно.

- 59 На второ място, нищо в преписката не сочи, че въпреки постоянното си физическо отсъствие от няколко години от територията на Кралство Испания съпрузите в главното производство, или поне съпругата, са решили да определят постоянния или обичайния център на интересите си в тази държава членка. Макар един от съпрузите в главното производство да е заявил намерението си за в бъдеще да се установи в Испания, както беше уточнено в точка 57 от настоящото решение, от преюдициалното запитване се установява, че независимо от фактическата им раздяла през юли 2018 г., нито един от тях не е напуснал Того. Впрочем, както отбелязва по същество генералният адвокат в точка 50 от заключението си, тъй като длъжностите в делегациите на Съюза, като тези в Того, са поискани доброволно от длъжностните лица и от служителите, съмнително е дали след фактическата раздяла тези съпрузи действително са възнамерявали да напуснат Того, за да прехвърлят обичайното си местопребиваване на територията на Кралство Испания.
- 60 Оказва се, че в настоящия случай подобна преценка се налага по същество по отношение на обичайното местопребиваване на ответника или на кредитора по вземане за издръжка по смисъла съответно на член 3, буква а) и на член 3, буква б) от Регламент № 4/2009, тъй като нищо не сочи, че заинтересованите лица са прехвърлили обичайното си местопребиваване на територията на Кралство Испания, освен ако запитващата юрисдикция не установи друго след по-обстойна проверка.
- 61 Тези съображения не се поставят под въпрос от довода на испанското правителство, изложен впрочем само във връзка с тълкуването на Регламент № 2201/2003, че поради качеството им на договорно наети служители, назначени в делегацията на Съюза в Того, съпрузите в главното производство са имали дипломатически статут в тази трета държава и поради това съгласно член 31, параграф 1 от Виенската конвенция са се ползвали с имунитет по отношение на гражданските юрисдикции в приемащата държава, което според същото правителство би трябвало да доведе до признаване съгласно член 40 от Гражданския кодекс на компетентността на съдилищата на държавата членка, в която тези служители нямат този дипломатически статут, а именно в случая Кралство Испания.
- 62 Всъщност, дори това твърдение да е вярно, то не засяга тълкуването на понятието „обичайно местопребиваване“ по смисъла на член 3, параграф 1, буква а) от Регламент № 2201/2003 и на член 3, букви а) и б) от Регламент № 4/2009, тъй като съгласно тези разпоредби сезираният съд може да приеме, че е компетентен, само ако съпрузите заедно или поотделно и/или техните деца, когато последните са кредитори по вземания за издръжка за целите на прилагането на член 3, буква б) от Регламент № 4/2009, имат обичайно местопребиваване на територията на държавата членка, където се намира този съд, тъй като такова обичайно местопребиваване отговаря на критериите, посочени в точки 44 и 53 от настоящото решение.
- 63 Фактът, че такова обичайно местопребиваване в държавата членка, където е сезираният съд, липсва, обаче е достатъчен, за да се установи липсата на компетентност на този съд съгласно член 3, параграф 1, буква а) от Регламент № 2201/2003 и член 3, букви а) и б) от Регламент № 4/2009, независимо дали съпрузите в главното производство и децата им се ползват с евентуален имунитет в Того по отношение на гражданските юрисдикции на тази трета държава.

- 64 Никакъв довод в обратен смисъл не може да се изведе от съображение 14 от Регламент № 2201/2003, на което испанското правителство също се позовава, от което следва, че когато компетентността по силата на посочения регламент не може да се упражни поради позоваването на дипломатически имунитет в съответствие с международното право, компетентността трябва да се упражни в съответствие с националното законодателство на държавата членка, в която засегнатото лице не ползва такъв имунитет.
- 65 Всъщност, както правилно изтъква Комисията, това съображение се отнася до положението, при което макар да е компетентен въз основа на разпоредбите на Регламент № 2201/2003, съдът на държава членка не може да упражни тази компетентност поради наличието на дипломатически имунитет. В главното производство обаче е безспорно, че нито съпрузите, нито техните деца имат дипломатически имунитет в държава членка. По-специално от член 11, буква а) от Протокола за привилегиите и имунитетите следва, че длъжностните лица и другите служители на Съюза се ползват с имунитет по отношение на съдебни производства на територията на държавите членки само за действия, осъществени „при изпълнението на служебните им задължения“, тоест в рамките на възложените на Съюза задачи (решение от 30 ноември 2021 г., LR *Generälprokuratūra*, C-3/20, EU:C:2021:969, т. 56 и цитираната съдебна практика). От това следва, както се потвърждава от член 23 от Правилника, че такъв съдебен имунитет не се отнася за искиове, чийто предмет е свързан с частноправни отношения като искиове на съпрузи в областта на брачните отношения, родителската отговорност или задълженията за издръжка по отношение на децата им, които по своето естество не са във връзка с участие на ползващото се с имунитет лице в изпълнението на задачите на институцията на Съюза, към която принадлежи (вж. в този смисъл решение от 11 юли 1968 г., *Sayag и Zurich*, 5/68, EU:C:1968:42, стр. 585).
- 66 С оглед на всички изложени по-горе съображения на първия въпрос следва да се отговори, че член 3, параграф 1, буква а) от Регламент № 2201/2003 и член 3, букви а) и б) от Регламент № 4/2009 трябва да се тълкуват в смисъл, че качеството „договорно наети служители на Съюза“ на съпрузите, назначени в негова делегация в трета държава, за които се твърди, че имат дипломатически статут в тази трета държава, не може да бъде от решаващо значение за целите на определянето на обичайното местопребиваване по смисъла на тези разпоредби.

По втория въпрос

- 67 С втория си въпрос запитващата юрисдикция иска да се установи в случай, че определянето на обичайното местопребиваване на съпрузите зависи от качеството им на договорно наети служители на Съюза, назначени в негова делегация в трета държава, какво ще бъде значението на това положение за определянето на обичайното местопребиваване на ненавършилите пълнолетие деца по смисъла на член 8 от Регламент № 2201/2003.
- 68 Като се има предвид отговорът на първия въпрос, не следва да се отговаря на втория въпрос.

По третия въпрос

- 69 С третия си въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали член 8, параграф 1 от Регламент № 2201/2003 трябва да се тълкува в смисъл, че за целите на определянето на обичайното местопребиваване на дете следва да се вземе предвид връзката, създадена от гражданството на майката, както и от нейното местопребиваване преди сключването на брака в държавата членка на съда, сезиран с искова молба във връзка с родителската отговорност, или обстоятелството, че ненавършилите пълнолетие деца са родени в тази държава членка и са нейни граждани.
- 70 Съгласно член 8, параграф 1 от Регламент № 2201/2003 компетентността на съда на държава членка по делата, свързани с родителската отговорност за детето, се определя въз основа на критерия за обичайно местопребиваване на това дете по времето, когато е сезиран този съд.
- 71 В това отношение Съдът многократно е постановявал, че обичайното местопребиваване на детето е самостоятелно понятие на правото на Съюза, което трябва да се тълкува с оглед на контекста на разпоредбите, в които то е посочено, и на целите на Регламент № 2201/2003, по-специално предвид посочената в съображение 12 от Регламента цел — правилата за компетентност, които той създава, да се определят с оглед на висшия интерес на детето и особено на критерия за близост (решение от 28 юни 2018 г., HR, С-512/17, EU:С:2018:513, т. 40 и цитираната съдебна практика).
- 72 Съгласно практиката на Съда обичайното местопребиваване на детето трябва да се установи въз основа на съвкупност от фактически обстоятелства, характерни за всеки конкретен случай. Освен физическото присъствие на детето на територията на дадена държава членка трябва да се приемат и други фактори, които могат да покажат, че това присъствие по никакъв начин не е временно или случайно и че то отразява определена интеграция на детето в социалната и семейната среда (решение от 28 юни 2018 г., HR, С-512/17, EU:С:2018:513, т. 41 и цитираната съдебна практика), което съответства на мястото, което на практика е център на живота му (решение от 28 юни 2018 г., HR, С-512/17, EU:С:2018:513, т. 41).
- 73 Сред тези фактори са продължителността, редовността, условията и причините за престоя на детето на територията на съответната държава членка, както и неговото гражданство, като релевантните фактори се променят с възрастта на съответното дете (решение от 8 юни 2017 г., OL, С-111/17 PPU, EU:С:2017:436, т. 44 и цитираната съдебна практика). От значение са също мястото и условията за обучението на детето в училище, както и поддържаните от него семейни и социални отношения в съответната държава членка (вж. в този смисъл решение от 28 юни 2018 г., HR, С-512/17, EU:С:2018:513, т. 43).
- 74 Що се отнася до намерението на родителите да се установят с детето на дадено място, Съдът е признал, че и то може да се вземе предвид, когато е изразено чрез някои очевидни действия като придобиването или наемането на жилище в съответната държава членка (вж. в този смисъл решение от 28 юни 2018 г., HR, С-512/17, EU:С:2018:513, т. 46 и цитираната съдебна практика).
- 75 От това следва, както по същество посочва генералният адвокат в точка 72 от заключението си, че определянето на обичайното местопребиваване на дете в дадена държава членка по смисъла на член 8, параграф 1 от Регламент № 2201/2003 налага съответното дете поне да е

присъствало физически в тази държава членка и другите фактори, които могат да се вземат предвид, да показват, че това присъствие изобщо не е временно или случайно и че то отразява определена интеграция на детето в дадена социална и семейна среда.

- 76 Поради това за целите на определянето на обичайното местопребиваване на непълнолетните деца по делото в главното производство по смисъла на член 8, параграф 1 от Регламент № 2201/2003, връзката, създадена от гражданството на тяхната майка, както и от нейното местопребиваване в Испания преди сключването на брака и раждането на децата, които са ирелевантни за посочените цели, не следва да се вземат предвид.
- 77 При все това испанското гражданство на ненавършилите пълнолетие деца в главното производство и фактът, че са родени в Испания, могат да бъдат релевантни фактори, без обаче да са от определящо значение. Всъщност фактът, че дадено дете е с произход от държава членка и че споделя културата на тази държава с един от родителите си, не е определящ за установяването на обичайното местопребиваване на това дете (вж. в този смисъл решение от 28 юни 2018 г., HR, С-512/17, EU:C:2018:513, т. 52). Тази констатация се налага a fortiori, когато, както по делото в главното производство, нищо не сочи, че съответните деца физически и не случайно са присъствали на територията на държавата членка, където се намира сезираният съд, и предвид възрастта им са били интегрирани до известна степен по-специално в училищна, социална и семейна среда в тази държава членка.
- 78 Поради това на третия въпрос следва да се отговори, че член 8, параграф 1 от Регламент № 2201/2003 трябва да се тълкува в смисъл, че за целите на определянето на обичайното местопребиваване на дете връзката, създадена от гражданството на майката, както и от нейното местопребиваване преди сключването на брака в държавата членка на съда, сезиран с искова молба относно родителската отговорност, е ирелевантна, а обстоятелството, че ненавършилите пълнолетие деца са родени в тази държава членка и са нейни граждани, не е достатъчно в това отношение.

По четвъртия въпрос

- 79 С четвъртия си въпрос запитващата юрисдикция иска да се установи по същество дали, в случай че нито един съд на държава членка не е компетентен да се произнесе съответно по искане за разтрогване на брака съгласно членове 3—5 от Регламент № 2201/2003 и по искане във връзка с родителската отговорност съгласно членове 8—13 от този регламент, членове 7 и 14 от посочения регламент трябва да се тълкуват в смисъл, че фактът, че ответникът в главното производство е гражданин на държава членка, различна от тази, в която е сезираният съд, възпрепятства прилагането на клаузите относно субсидиарната компетентност по членове 7 и 14, за да се обоснове компетентността на този съд.
- 80 Важно е най-напред да се отбележи, че докато член 7 от Регламент № 2201/2003, озаглавен „Субсидиарна компетентност“, се съдържа в глава II, раздел 1 („Развод, законна раздяла на съпрузите и унищожаване на брака“) от този регламент, то член 14 от посочения регламент, също озаглавен „Субсидиарна компетентност“, е сред разпоредбите на раздел 2 от същата глава, които се отнасят за родителската отговорност. От това следва, че доколкото членове 7 и 14 от Регламент № 2201/2003 се отнасят съответно за субсидиарната компетентност във връзка с разтрогването на брака и субсидиарната компетентност във връзка с родителската отговорност по отношение на децата, тези два режима на компетентност трябва да се разгледат последователно.

- 81 Що се отнася, на първо място, до субсидиарната компетентност относно разтрогването на брака, от текста на член 7, параграф 1 от Регламент № 2201/2003 следва, че само когато нито един съд на държава членка не е компетентен по смисъла на членове 3—5 от посочения регламент, компетентността се урежда във всяка държава членка от националното право.
- 82 Макар да изглежда, както посочва по същество генералният адвокат в точка 81 от заключението си, че взета отделно, тази разпоредба позволява на съпрузите с обичайно местопребиваване извън държава членка и с различно гражданство да се ползват от субсидиарен съд въз основа на националните правила за компетентност, нейното приложно поле все пак трябва да се тълкува, като се има предвид член 6 от Регламент № 2201/2003.
- 83 Член 6 от този регламент, озаглавен „Изключителна компетентност по членове 3, 4 и 5“, обаче гласи, че „срещу съпруг, който [...] има обичайно местопребиваване на територията на държава членка или [...] е гражданин на държава членка [...] може да се предявява иск в друга държава членка само в съответствие с членове 3, 4 и 5“.
- 84 В този смисъл съгласно посочения член 6, с оглед на изключителната компетентност, уредена с членове 3—5 от Регламент № 2201/2003, срещу ответник, който има обичайно местопребиваване в дадена държава членка или който е гражданин на държава членка, може да се предявява иск пред съдилищата на друга държава членка само в съответствие с тези разпоредби — и следователно при изключване на правилата за компетентност, които са установени в националното право (решение от 29 ноември 2007 г., *Sundelind Lopez*, C-68/07, EU:C:2007:740, т. 22).
- 85 От това следва, че когато съд на държава членка не е компетентен да се произнесе по искане за разтрогване на брака на основание на членове 3—5 от Регламент № 2201/2003, член 6 от този регламент възпрепятства този съд да приеме, че е компетентен по силата на правилата за субсидиарна компетентност, предвидени в националното право, съгласно член 7, параграф 1 от посочения регламент, когато ответникът е гражданин на държава членка, различна от държавата членка на посочения съд.
- 86 В случая съпругът, който е ответник по иска за разтрогване на брака пред испанските съдилища, има португалско гражданство, така че в съответствие с предоставената от запитващата юрисдикция информация и ако след извършена от нея по-подробна проверка не се установи друго, съпрузите в главното производство нямат обичайно местопребиваване на територията на държава членка, по-специално на територията на държавата членка, в която се намира тази юрисдикция. Поради това, щом запитващата юрисдикция не може да приеме, че е компетентна да се произнесе по такъв иск съгласно членове 3—5 от Регламент № 2201/2003, тогава член 7, параграф 1 от този регламент не ѝ позволява да основе компетентността си на правилата за субсидиарна компетентност, предвидени от националното право, доколкото член 6, буква б) от посочения регламент ще бъде пречка за предявяване на иск срещу ответника в главното производство, който е гражданин на държава членка, различна от държавата членка, в която се намира тази юрисдикция.
- 87 Важно е да се добави, че както посочва Комисията в писменото си становище, това тълкуване не означава, че съпругът, искащ разтрогване на брака, е лишен от възможността да подаде искането си пред съдилищата на държавата членка, чийто гражданин е

ответникът, ако членове 3—5 от Регламент № 2201/2003 не посочват друг съд. Всъщност в такъв случай член 6, буква б) от този регламент не е пречка съдилищата на държавата членка, чийто гражданин е ответникът, да са компетентни да разгледат исковата молба за разтрогване на брака, в приложение на националните правила за компетентност на тази държава членка.

- 88 На второ място, що се отнася до субсидиарната компетентност по отношение на родителската отговорност, следва да се припомни, че съгласно член 14 от Регламент № 2201/2003, когато никой съд на държава членка не е компетентен съгласно членове 8—13 от този регламент, компетентността се определя във всяка държава членка съобразно нейното законодателство.
- 89 В това отношение следва да се посочи, че невъзможността спор, отнесен пред съд на държава членка, да попадне в приложното поле на член 8, параграф 1 от Регламент № 2201/2003 при липсата на обичайно местопребиваване на детето в посочената държава членка, не е непременно пречка този съд да се окаже компетентен да разгледа този спор на друго основание.
- 90 В настоящия случай, ако изложеното в точки 70—78 от настоящото решение тълкуване, според което по същество физическото присъствие на детето в държава членка е предварително условие, за да се приеме, че обичайното му местопребиваване е в нея, води до невъзможност за компетентен да се определи съд от държава членка по силата на разпоредбите от Регламент № 2201/2003 относно родителската отговорност, това не променя факта, че съгласно член 14 от същия регламент всяка държава членка може да предостави компетентност на собствените си съдилища чрез правилата от вътрешното право, като се отклони от критерия за близостта, стоящ в основата на разпоредбите от посочения регламент (вж. в този смисъл решение от 17 октомври 2018 г., UD, C-393/18 PPU, EU:C:2018:835, т. 57).
- 91 Следователно член 14 от Регламент № 2201/2003 не е пречка сезираният съд да приложи правилата на вътрешното право, за да установи собствената си компетентност, включително ако е необходимо компетентността, основана на гражданството на съответното дете, дори неговият баща, който е ответник по делото, да е гражданин на държава членка, различна от държавата на този съд.
- 92 Като се имат предвид тези съображения, при положение като разглежданото в главното производство не е изключено, както по същество посочва в точка 95 от заключението си генералният адвокат, международната компетентност в областта на разтрогването на брака, от една страна, и на родителската отговорност, от друга страна, да принадлежат на съдилища на различни държави членки. Вследствие на тази констатация бихме могли да си зададем въпроса дали висшият интерес на детето, чието спазване съгласно съображения 12 и 33 от Регламент № 2201/2003 трябва да се гарантира особено чрез правилата за компетентност по отношение на родителската отговорност, не би бил засегнат от подобно разделяне.
- 93 В това отношение е важно да се припомни, че както се посочва в съображение 5 от Регламент № 2201/2003, за да се гарантира равенството на всички деца, този регламент обхваща всички решения относно родителската отговорност, включително мерките за защита на детето, независимо от каквато и да е връзка с брачното производство.

- 94 Макар, както посочва и генералният адвокат в точка 96 от заключението си, по-специално член 12, параграф 3 от Регламент № 2201/2003 да позволява на съпрузите да избегнат разделянето на съдилищата като посоченото в точка 92 от настоящото решение, като приемат компетентността на съда, компетентен за развода, за целите на искане във връзка с родителската отговорност, когато тази компетентност отговаря на висшия интерес на детето, това не променя факта, че евентуалното настъпване на подобно разделяне, което е присъщо за системата на този регламент, не е непременно несъвместимо с посочения интерес. Всъщност с оглед на висшия интерес на детето съответният родител може да поиска да подаде такава искова молба пред други съдилища, сред които тези на държавата членка, на която е гражданин, като последният избор може да е обоснован по-специално от лекотата, с която се изразява на майчиния си език и евентуално по-малкото разходи за производството (вж. по аналогия решение от 5 септември 2019 г., R (Компетентност по отношение на родителската отговорност и задължението за издръжка), С-468/18, EU:C:2019:666, т. 50 и 51).
- 95 Следва да се добави, че съгласно член 12, параграф 4 от Регламент № 2201/2003, когато детето има обичайното си местопребиваване на територията на трета държава, която не е договаряща страна по Хагската конвенция от 19 октомври 1996 г. относно компетентността, приложимия закон, признаването, изпълнението и сътрудничеството по отношение на родителската отговорност и мерките за закрила на децата, компетентността по силата на параграф 3 от този член се счита, че е в най-добър интерес на детето, особено ако се установи, че е невъзможно да се проведе производството в съответната трета страна.
- 96 С оглед на изложените по-горе съображения на четвъртия въпрос следва да се отговори по следния начин:
- В случай че никой съд на държава членка не е компетентен да се произнесе по искане за прекратяване на брака съгласно членове 3—5 от Регламент № 2201/2003, член 7 от посочения регламент във връзка с член 6 от него трябва да се тълкува в смисъл, че фактът, че ответникът в главното производство е гражданин на държава членка, различна от държавата членка на сезирания съд, възпрепятства прилагането на клаузата относно субсидиарната компетентност по същия член 7, за да се обоснове компетентността на този съд, без обаче да е пречка съдилищата на държавата членка, чийто гражданин е той, да бъдат компетентни да разгледат такова искане в приложение на националните правила за компетентност на последната държава членка.
 - В случай че никой съд на държава членка не е компетентен да се произнесе по искане във връзка с родителската отговорност съгласно членове 8—13 от Регламент № 2201/2003, член 14 от този регламент трябва да се тълкува в смисъл, че фактът, че ответникът в главното производство е гражданин на държава членка, различна от държавата членка на сезирания съд, не е пречка за прилагането на клаузата относно субсидиарната компетентност по член 14.

По петия въпрос

- 97 С петия си въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да се установи в случай, че обичайното местопребиваване на всички страни по спор във връзка със задължения за издръжка не е в държава членка, при какви условия може да се установи компетентността, основана в изключителни случаи на *forum necessitatis* по член 7 от Регламент № 4/2009. По-конкретно запитващата юрисдикция иска да установи, от една страна, кои са

необходимите условия, за да се приеме, че не може в рамките на разумното да се образува или води производство или се оказва невъзможно такова производство да се проведе в трета държава, с която спорът има тясна връзка, и дали, страната, която се позовава на посочения член 7, е длъжна да докаже, че безрезултатно е образувала или се е опитала да образува производство пред съдилищата на тази трета държава, и от друга страна, дали е възможно гражданството на едната от страните да се посочи като основание, за да се счита, че даден спор има достатъчна връзка с държавата членка на сезирания съд.

- 98 Съгласно член 7, първа алинея от Регламент № 4/2009, когато нито един съд на държава членка не е компетентен по смисъла на членове 3—6 от този регламент, съдилищата на държава членка могат в изключителни случаи да се произнесат по спора, ако не може в рамките на разумното да се образува или води производство или е невъзможно да се проведе такова в трета държава, с която спорът има тясна връзка. Съгласно втора алинея от тази разпоредба спорът трябва да има достатъчна връзка с държавата членка на сезирания съд.
- 99 Така в член 7 от Регламент № 4/2009 се предвиждат четири кумулативни условия, които трябва да са изпълнени, за да може съд на държава членка, сезиран с искане относно задълженията за издръжка, по изключение да приеме, че е компетентен по силата на състояние на необходимост (*forum necessitatis*). Първо, този съд трябва да установи, че нито един съд на държава членка не е компетентен по смисъла на членове 3—6 от Регламент № 4/2009. Второ, спорът, с който е сезиран, трябва да има тясна връзка с трета държава. Трето, съответното производство не трябва да може в рамките на разумното да се образува или води в тази трета държава или да е невъзможно да се проведе такова производство. Накрая, четвърто, спорът трябва също така да има достатъчна връзка с държавата членка на сезирания съд.
- 100 Въпреки че запитващата юрисдикция следва да провери дали са изпълнени всички тези условия, за да може евентуално да се позове на компетентността, предоставена с разпоредбите на член 7 от Регламент № 4/2009, по отношение на всяко от тези условия следва да се внесат следните уточнения с оглед на предоставената от тази юрисдикция информация.
- 101 На първо място, що се отнася до изпълнението на първото условие, посочено в точка 99 от настоящото решение, важно е да се отбележи, че не е достатъчно сезираният съд да приеме, че не е компетентен по силата на членове 3—6 от Регламент № 4/2009, а той следва да се увери, когато по-специално са сезирани няколко съдилища, че нито един съд на държава членка не е компетентен съгласно тези разпоредби. Следователно обстоятелството, посочено от запитващата юрисдикция като предпоставка за петия въпрос, а именно ответникът или кредиторът/кредиторите да има(т) обичайно местопребиваване в трета държава, тоест да не отговарят на критериите съответно по член 3, букви а) и б) от Регламент № 4/2009, не е достатъчно, за да се приеме, че нито един съд на държава членка не е компетентен съгласно членове 3—6 от този регламент, по смисъла на член 7 от него. Поради това запитващата юрисдикция трябва да провери също дали тя и съдилищата на другите държави членки нямат компетентност да се произнесат по това искане съгласно основанията за компетентност, изброени в член 3, букви в) или г) или в членове 4—6 от посочения регламент.

- 102 Първо, що се отнася до член 3, букви в) и г) от Регламент № 4/2009, според тази разпоредба компетентен е или съдът, който по силата на *lex fori* е компетентен да разглежда главен иск за гражданското състояние на лицата, когато искът за издръжка е акцесорен, или съдът, който по силата на *lex fori* е компетентен да разглежда иск за родителската отговорност, когато искането за издръжка е акцесорно, освен ако тези два случая на компетентност не се основават единствено на гражданството на едната от страните.
- 103 В настоящия случай ако, както следва от точки 86—92 от настоящото решение, запитващата юрисдикция не е била компетентна да се произнесе по искането за разтрогване на брака, но е можела да основе компетентността си на клаузата относно субсидиарната компетентност по член 14 от Регламент № 2201/2003, за да се произнесе по иска за родителската отговорност на базата на разпоредбите от национално право, основани на гражданството на жалбоподателя в главното производство, запитващата юрисдикция би трябвало да установи дали поради това обстоятелство и с оглед на член 3, буква г) от Регламент № 4/2009 тя не е била компетентна да разгледа претенцията относно вземанията за издръжка на децата.
- 104 Второ, що се отнася до основанията за компетентност по членове 4 и 5 от Регламент № 4/2009, макар нищо от преписката, с която разполага Съдът, да не сочи, че те са били приложими по делото в главното производство, важно е по-специално да се уточни, че от една страна, предвиденият в член 4 от този регламент избор на съд съгласно параграф 3 от този член при всяко положение е изключен за споровете във връзка със задължение за издръжка по отношение на дете, ненавършило осемнадесет години, и от друга страна, що се отнася до компетентността, основана на член 5 от посочения регламент, от същата преписка не следва, че ответникът в главното производство се е явил по собствено желание, по причина, различна от тази да оспори компетентността на сезирания съд на държава членка. Оказва се обаче, че не е изключена възможността съдилищата на Португалската република евентуално да основат компетентността си на член 6 от същия регламент, с оглед на общото португалско гражданство на бащата и неговите деца, ако последните са страни в производството по иска за издръжка, в качеството си на кредитори по вземане за такава издръжка, което запитващата юрисдикция обаче следва да провери.
- 105 На второ място, що се отнася до условието по член 7 от Регламент № 4/2009 за съществуването на тясна връзка между спора, с който е сезиран съдът, и трета държава, е важно да се посочи, че този регламент не съдържа никакво указание относно обстоятелствата, които позволяват да се установи наличието на подобна тясна връзка. Все пак, като се имат предвид критериите за компетентност, които са в основата на посочения регламент, и по-специално критерият за обичайното местопребиваване, сезираният съд трябва да може да установи наличието на такава тясна връзка, когато от обстоятелствата в конкретния случай следва, че обичайното местопребиваване на всички страни по спора е на територията на съответната трета държава, което този съд трябва да провери. Всъщност независимо от критериите, на които се основава компетентността в областта на задълженията за издръжка в тази трета държава, по-конкретно когато става въпрос за държава, която не е договаряща страна по Хагската конвенция от 23 ноември 2007 година за международното събиране на издръжка на деца и на други членове на семейството, по принцип, като се има предвид критерият за близост, има основание да се счита, че съдилищата на държавата, на чиято територия непълнолетното дете, което е кредитор по вземане за издръжка, и длъжникът по това вземане имат обичайно местопребиваване, могат най-добре да преценят нуждите на това дете, по-специално с оглед на социалната и семейната среда, в която то живее и му се налага да живее.

- 106 На трето място, за да може сезираният съд на държава членка в изключителен случай да упражни компетентността си, произтичаща от член 7 от Регламент № 4/2009, от значение е също и невъзможността съответното производство да се образува или води в рамките на разумното или да се проведе пред съдилищата на съответната трета държава.
- 107 В това отношение, макар в съображение 16 от този регламент гражданската война да се посочва като пример за случай, в който производството в съответната трета държава се оказва невъзможно, илюстрирайки по този начин изключителния характер на случаите, при които може да бъде упражнена компетентността, основана на *forum necessitatis*, следва да се отбележи, че посоченият регламент не дава указания относно обстоятелствата, при които сезираният съд на държава членка може да установи, че производството във връзка със задълженията за издръжка не може в рамките на разумното да се образува или води пред съдилищата на съответната трета държава. От същото съображение 16 обаче следва, че „[з]а да се компенсират по-специално последиците в случаи на отказ от правосъдие“ е въведен *forum necessitatis*, който позволява в изключителни случаи на сезирания съд в държава членка да се произнесе по спор, който има тясна връзка с трета държава, „когато разумно не би могло да се очаква от ищеца да започне или проведе производство“ в тази трета държава.
- 108 Поради това от споменатите уточнения следва, от една страна, че за да приеме евентуално, че е компетентен съгласно член 7 от Регламент № 4/2009, сезираният съд на държава членка не трябва да изисква от търсещото издръжка лице да докаже, че безрезултатно е образувало или е направило опит да образува съответното производство пред съдилищата на съответната трета държава. Следователно с оглед на всички фактически и правни елементи на конкретния случай е достатъчно сезираният съд на държава членка да може да се увери, че пречките в съответната трета държава са такива, че би било неразумно на ищеца да се наложи задължение да претендира вземането за издръжка пред съдилищата на тази трета държава.
- 109 Всъщност както по същество отбелязва генералният адвокат в точка 126 от заключението си, да се изисква от такъв ищец да направи опит да образува производство пред съдилищата на съответната трета държава, само с цел доказване на състоянието на необходимост, за да се приложи *forum necessitatis*, би противоречало на целта на Регламент № 4/2009, която съгласно припомнената в точка 48 от настоящото решение съдебна практика е по-специално да се защити кредиторът по вземанията за издръжка и да се улесни доброто правораздаване. Тази констатация се налага *a fortiori*, когато кредитор по вземанията за издръжка е дете, чийто висш интерес трябва да бъде водещ при тълкуването и прилагането на Регламент № 4/2009, и както се посочва в член 24, параграф 2 от Хартата при всички действия, които се предприемат от публичните власти или частни институции по отношение на децата, той трябва да бъде от първостепенно значение (вж. в този смисъл решение от 16 юли 2015 г., А, С-184/14, EU:C:2015:479, т. 46).
- 110 От друга страна, доколкото както се посочва в съображение 16 от Регламент № 4/2009, целта на компетентността, основана на *forum necessitatis*, е да се компенсират „по-специално“ последиците в случаи на отказ от правосъдие, по принцип сезираният съд на държава членка може с основание да се позове на тази компетентност в изключителни случаи и след извършване на подробен анализ на процесуалните условия в съответната трета държава, когато има правни или фактически пречки за достъпа до правосъдие в тази трета държава, по-специално поради прилагането на процесуални условия, които са дискриминационни или противоречат на основните гаранции за справедлив процес.

- 111 На четвърто място, важно е съответния спор да има „достатъчна връзка“ с държавата членка на сезирания съд. В това отношение, за да се отговори на съмненията на запитващата юрисдикция, е достатъчно да се отбележи, че както е уточнено в съображение 16 от Регламент № 4/2009, такава връзка по-специално би могла да бъде гражданството на една от страните.
- 112 Като се имат предвид тези уточнения и информацията, предоставена от майката на съответните ненавършили пълнолетие деца в главното производство, запитващата юрисдикция следва да определи дали може да се основе на разпоредбите на член 7 от Регламент № 4/2009, за да се произнесе по подадената от МРА искова молба за издръжка в полза на нейните деца. В това отношение запитващата юрисдикция може да приеме, че е компетентна, за да избегне опасността от отказ от правосъдие, но тя не може да се основе единствено на общи данни, свързани със слабостите в съдебната система на третата държава, без да анализира възможните последици от посочените обстоятелства в конкретния случай.
- 113 Предвид изложените по-горе съображения на петия въпрос следва да се отговори, че член 7 от Регламент № 4/2009 трябва да се тълкува в смисъл, че:
- когато обичайното местопребиваване на всички страни по спора, свързан със задължения за издръжка, не е в държава членка, компетентността, основана в изключителни случаи на *forum necessitatis* по член 7, може да се установи, ако никой съд на държава членка не е компетентен съгласно членове 3—6 от този регламент, ако производството не може в рамките на разумното да се образува или води в третата държава, с която спорът има тясна връзка, или в нея е невъзможно да се проведе такова производство и ако този спор има достатъчна връзка с държавата членка на сезирания съд,
 - за да се приеме в изключителни случаи, че производство не може в рамките на разумното да се образува или води в трета държава, е важно след извършване на подробен анализ на представените във всеки конкретен случай доказателства да се установи, че достъпът до правосъдие в тази трета държава е възпрепятстван правно или фактически, по-конкретно чрез прилагането на процесуални условия, които са дискриминационни или противоречат на основните гаранции за справедлив процес, без да се изисква страната, позоваваща се на посочения член 7, да докаже, че безрезултатно е образувала или се е опитала да образува подобно производство пред съдилищата на същата трета държава, и
 - за да се приеме, че даден спор има достатъчна връзка с държавата членка на сезирания съд, е възможно като основание да се посочи гражданството на една от страните.

По шестия въпрос

- 114 С шестия си въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали член 47 от Хартата следва да се тълкува в смисъл, че не допуска — дори в случай че съответните съпрузи имат тесни връзки с държави членки поради тяхното гражданство и предишно местопребиваване — положение, при което в резултат на прилагането на разпоредбите на Регламент № 2201/2003 и Регламент № 4/2009 никоя държава членка не е компетентна.

- 115 Както следва по-специално от точки 87—92 и 98—113 от настоящото решение и както по същество посочва в писменото си становище Комисията, оказва се, че в приложение на разпоредбите на Регламент № 2201/2003 и на Регламент № 4/2009, по-специално на членове 7 и 14 от Регламент № 2201/2003 и на член 7 от Регламент № 4/2009, с които се въвеждат механизми, позволяващи определянето на компетентен съд, когато никой съд на държава членка не е компетентен съгласно другите разпоредби от тези регламенти, съдилищата на поне една държава членка би трябвало да са компетентни да се произнесат съответно по искове за разтрогване на брака, във връзка с родителската отговорност и със задълженията за издръжка.
- 116 Ето защо, както посочва Комисията, тъй като шестият въпрос е хипотетичен, на него не следва да се отговаря.

По съдебните разноски

- 117 С оглед на обстоятелството, че за страните в главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (трети състав) постанови:

- 1) Член 3, параграф 1, буква а) от Регламент (ЕО) № 2201/2003 на Съвета от 27 ноември 2003 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по брачни дела и делата, свързани с родителската отговорност, с който се отменя Регламент (ЕО) № 1347/2000, и член 3, букви а) и б) от Регламент (ЕО) № 4/2009 на Съвета от 18 декември 2008 година относно компетентността, приложимото право, признаването и изпълнението на съдебни решения и сътрудничеството по въпроси, свързани със задължения за издръжка, трябва да се тълкуват в смисъл, че качеството „договорно наети служители на Съюза“ на съпрузите, назначени в негова делегация в трета държава, за които се твърди, че имат дипломатически статут в тази трета държава, не може да бъде от решаващо значение за целите на определянето на обичайното местопребиваване по смисъла на тези разпоредби.
- 2) Член 8, параграф 1 от Регламент № 2201/2003 трябва да се тълкува в смисъл, че за целите на определянето на обичайното местопребиваване на дете връзката, създадена от гражданството на майката, както и от нейното местопребиваване преди сключването на брака в държавата членка на съда, сезиран с искова молба относно родителската отговорност, не е от значение, а обстоятелството, че ненавършилите пълнолетие деца са родени в тази държава членка и са нейни граждани, не е достатъчно в това отношение.
- 3) В случай че никой съд на държава членка не е компетентен да се произнесе по искане за разтрогване на брака съгласно членове 3—5 от Регламент № 2201/2003, член 7 от посочения регламент във връзка с член 6 от него трябва да се тълкува в смисъл, че фактът, че ответникът в главното производство е гражданин на държава членка, различна от държавата членка на сезирания съд, възпрепятства

прилагането на клаузата относно субсидиарната компетентност по същия член 7, за да се обоснове компетентността на този съд, без обаче да е пречка съдилищата на държавата членка, чийто гражданин е той, да бъдат компетентни да разгледат такова искане в приложение на националните правила за компетентност на последната държава членка.

В случай че никой съд на държава членка не е компетентен да се произнесе по искане във връзка с родителската отговорност съгласно членове 8—13 от Регламент № 2201/2003, член 14 от този регламент трябва да се тълкува в смисъл, че фактът, че ответникът в главното производство е гражданин на държава членка, различна от държавата членка на сезирания съд, не е пречка за прилагането на клаузата относно субсидиарната компетентност по член 14.

4) Член 7 от Регламент № 4/2009 трябва да се тълкува в смисъл, че:

- когато обичайното местопребиваване на всички страни по спора, свързан със задължения за издръжка, не е в държава членка, компетентността, основана в изключителни случаи на *forum necessitatis* по член 7, може да се установи, ако никой съд на държава членка не е компетентен съгласно членове 3—6 от този регламент, ако производството не може в рамките на разумното да се образува или води в третата държава, с която спорът има тясна връзка, или в нея е невъзможно да се проведе такова производство и ако този спор има достатъчна връзка с държавата членка на сезирания съд,
- за да се приеме в изключителни случаи, че производство не може в рамките на разумното да се образува или води в трета държава, е важно след извършване на подробен анализ на представените във всеки конкретен случай доказателства да се установи, че достъпът до правосъдие в тази трета държава е възпрепятстван фактически или правно, по-конкретно чрез прилагането на процесуални условия, които са дискриминационни или противоречат на основните гаранции за справедлив процес, без да се изисква страната, позоваваща се на посочения член 7, да докаже, че безрезултатно е образувала или се е опитала да образува подобно производство пред съдилищата на същата трета държава, и
- за да се приеме, че даден спор има достатъчна връзка с държавата членка на сезирания съд, е възможно като основание да се посочи гражданството на една от страните.

Подписи